

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ США: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

В. В. ЛУЩАК,

магістр історії,

*Державна установа «Інститут всесвітньої історії
Національної академії наук України»*

У структурі управління Збройними силами США найвищою ланкою є Президент США. Очільник Білого дому, згідно з прийнятою 1787 р. Конституцією, є Верховним Головнокомандувачем Збройних сил країни. Наступною ланкою в ієрархії є міністр оборони, який очолює Міністерство оборони США зі штаб-квартирою в Пентагоні в Арлінгтоні, штат Вірджинія. Міністерство оборони є головним виконавчим департаментом в уряді США, на нього покладено завдання координувати та управляти всіма військовими відомствами й функціями уряду Сполучених Штатів, пов'язаних з обороною та національною безпекою. Президент і міністр оборони здійснюють адміністративне та оперативне командування Збройними силами США. Важливо, що перед створенням Міністерства оборони 1947 р. у США не існувало єдиного постійного органу управління Збройними силами [1]. З огляду на це, є доцільним розглянути передумови та історію створення Міністерства оборони США.

Метою роботи є визначення головних особливостей організаційної структури управління збройними силами США в історії.

До 1947 р. Збройними силами Сполучених Штатів керували військове міністерство (засноване 1789 р.) та міністерство військово-морських сил (засноване 1798 р.), які були в структурі федерального уряду. Очолювали військові відомства військовий міністр і міністр ВМС, які були членами кабінету міністрів та підпорядковувалися безпосередньо президенту. До початку Другої світової війни регулярна армія та флот США були нечисленими (наприклад, на 1939 р. армія складалася всього з 187 983 чол.), а витрати на оборону — одними з найнижчих у світі. Здебільшого це пояснювалося браком необхідності утримувати численну регулярну армію в мирний час, оскільки, як вважалось, американський континент перебуває в природній фортеці між двома океанами.

Але після вступу Сполучених Штатів у Другу світову війну чисельність армії, флоту, авіації зростає у рази (на 1945 р. в армії служило вже понад 8 млн. чол.), з'явилися нові військові та цивільні відомства, які працювали на перемогу Великого альянсу проти країн Осі. Водночас, незважаючи на швидку мобілізацію, успішне переведення промисловості країни на військові рейки, давався взнаки брак єдиного органу управління мобілізацією та обороною. Дублювання

повноважень і міжвідомчі конфлікти були невід'ємною частиною роботи військової адміністрації Ф. Рузвельта.

Після закінчення Другої світової війни в уряді Сполучених Штатів постало питання про те, як забезпечити безперервне управління національною безпекою та обороною. З загостренням відносин із СРСР та зміною ролі США у світі, визначальним чинником у візії національної безпеки адміністрації Г. Трумена став принцип «готовності», шляхом посилення обороноздатності країни. З розвитком військових технологій американський континент перестав бути для США фортецею, що докорінно змінило традиційний підхід до національної оборони. Необхідність уніфікувати й реорганізувати структуру управління обумовлювалася також усе більшою роллю авіації в Збройних силах США.

Через кілька місяців після капітуляції Японії та завершення війни, президент Г. Трумен у спеціальному посланні до Конгресу від 19 грудня 1945 р., рекомендував створити Міністерство національної оборони, яке мав очолити міністр національної оборони [1]. Навколо створення міністерства оборони розпочалася палка дискусія у Вашингтоні, передусім, серед найвищих військових чинів армії та флоту. Під час обговорень і слухань у Конгресі головними опонентами створення міністерства оборони виступали представники з міністерства ВМС [2]. Вони були проти інтеграції військових відомств в одну структуру, побоюючись, що це призведе до скорочення військово-морського флоту, зокрема, до втрати частини його авіації та морської піхоти. У міністерстві ВМС розробили пропозиції, в яких наголос робився на координацію та співпрацю, а не на об'єднання чи злиття.

Після врахування рекомендацій законопроект схвалили обидві палати Конгресу й передали на підпис президенту. 26 липня 1947 р. Г. Трумен підписав Закон «Про національну безпеку 1947 р.», відповідно до якого створили єдиний орган управління Збройними силами США, що отримав назву Національне військове відомство (НВВ) [3]. У законі було багато нововведень, які варто відзначити, оскільки більшість з них досі чинні: 1) закон уповноважував створення Міністерства Повітряних сил США, яке до 1947 р. входило в структуру армії США; 2) згідно з законом, військове міністерство перейменовувалось на Міністерство армії США; 3) в структурі управління Збройними силами формувався найвищий військовий орган управління — Об'єднаний комітет начальників штабів (ОКНШ); 4) законом було проголошено створення Ради національної безпеки (РНБ), Центрального розвідувального управління (ЦРУ) та Ради з питань ресурсів національної безпеки (National Security Resources Board).

НВВ офіційно розпочало діяльність 18 вересня 1947 р., наступного дня після того, як Сенат затвердив Дж. Форрестола (колишнього міністра ВМС) на посаді першого міністра оборони. Прийнятий закон, попри важливість, відзеркалював також компроміси, вироблені протягом багатьох місяців дебатів

у Конгресі. Варто зазначити, що через принципову позицію міністерства ВМС, міністр оборони не отримав повного адміністративного контролю над військовими відомствами й не мав достатніх повноважень для налагодження ефективної роботи НВВ. Крім того, коли законопроект нарешті схвалили, міністерство оборони взагалі не створювалося. Міністерства Армії, ВМС та Повітряних сил залишилися виконавчими департаментами, зберігши більшість повноважень та обов'язків. Хоча цей закон був недосконалим, він став важливим кроком на шляху до формування організаційної структури управління Збройних сил США, яка з певними змінами та доповненнями існує донині.

Зазначені недоліки були враховані та виправлені в документі «Поправки до Закону про національну безпеку 1949 р.» [4]. Згідно з цим законом, НВВ перейменували на Міністерство оборони США. На Міністерство оборони покладалося завдання координації всіх установ та функцій уряду США, безпосередньо пов'язаних з національною безпекою та Збройними силами країни, й нагляду за ними. Міністр оборони, якого призначає президент зі схвалення Сенату, став головним помічником президента з усіх питань, що стосуються Міністерства оборони, і отримав достатньо повноважень для ефективного керівництва Збройними силами США.

Відтоді Міністерству оборони підпорядковуються три військові відомства: Міністерство Армії, Міністерство ВМС, Міністерство Повітряних сил. Кожне військове відомство очолює міністр, цивільна особа, яка несе відповідальність за адміністративні та організаційні питання. Після набрання чинності поправок 1949 р. міністри військових відомств припинили бути членами кабінету міністрів та стали підпорядковуватися прямо міністру оборони. Поряд з цивільним міністром у кожному з трьох військових відомств є начальник штабу (як найвища військова посада в кожному з міністерств) відповідних родів військ, який є також членом ОКНШ (головного робочого органу управління військ Збройних сил США). Загальна організаційна структура керівництва військових відомств має такий вигляд: Міністерство Армії — міністр армії/ начальник штабу армії; Міністерство ВМС — міністр ВМС/командувач корпусу морської піхоти, начальник військово-морських операцій; Міністерство Повітряних сил — міністр Повітряних сил/ начальник штабу Повітряних сил та начальник Космічних операцій (після заснування 2019 р. Космічних сил США). Найвищою військовою посадою в Збройних силах США є голова ОКНШ. Підкреслимо, що ОКНШ є консультативним органом і не володіє повноваженнями з управління військами. Він розробляє стратегічні й мобілізаційні плани, програми будівництва збройних сил, озброєння та військову техніку. В цьому контексті важливо, що міністри військових відомств і начальники штабів теж не мають повноважень для оперативного командування військами США (відповідно до Закону «Про реорганізацію оборони 1958 р.»), натомість перед трьома військовими відомствами поставлене завдання виключно

навчати, оснащувати й готувати особовий склад. Оперативне командування здійснюють Об'єднані бойові командування Збройних сил, призначені для виконання завдань у певному регіоні земної кулі. Відповідно під час воєнних дій і операцій ланцюг командування Збройними силами США можна змалювати так: президент — міністр оборони — командир бойового командування [5, с. 20].

Отже, сучасну організаційну структуру управління Збройних сил США визначив Закон «Про національну безпеку 1947 р.» [6], прийнятий під час президентства Г. Трумена з подальшими поправками та доповненнями. Зазначимо, що цей основоположний закон встановив безперервне управління у сфері національної безпеки та оборони США.

Джерела та література:

1. Harry S. Truman, Special Message to the Congress Recommending the Establishment of a Department of National Defense. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, The American Presidency Project. URL: <http://surl.li/izlkb>.

2. Hogan M. J. A cross of iron: Harry S. Truman and the origins of the national security state, 1945–1954. New York and Cambridge: Cambridge University Press, 1998. 525 p.

3. National Security Act of 1947. Pub. L. № 80–253, 61 Stat. 495 (1947). URL: <http://surl.li/izlkk>.

4. National Security Act Amendments of 1949, 10 August 1949. URL: <http://surl.li/izlko>.

5. Polmar N. The Naval Institute Guide to the Ships and Aircraft of the U.S. Fleet. Naval Institute Press, 2005. 672 p.

6. Резнікова О. О., Сьомін С. В. Забезпечення безперервності процесу управління у сфері національної безпеки. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 2019 р. URL: <http://surl.li/izlld>.

СПІВПРАЦЯ АНДРІЯ ЖУКА З УКРАЇНСЬКИМ НАУКОВИМ ІНСТИТУТОМ У БЕРЛІНІ ЩОДО ПРОДАЖУ ЛІТЕРАТУРИ ПРОТЯГОМ 1920-х рр. ХХ ст.

А. М. МАГУРЧАК,
кандидат історичних наук,
незалежний дослідник

Історія українського державотворення, особливо першої половини ХХ ст. багата на яскраві події й водночас трагічні сторінки. До великої плеяди українських громадсько-політичних діячів цієї епохи, які зробили внесок у боротьбу за українську державність, належить Андрій Жук (1880–1968). Народившись на Полтавщині, з малих років він долучався до українського революційного руху в складі РУП, УСДРП. Життєві обставини змусили молодого політика емігрувати з Російської імперії до Австро-Угорської. Саме на теренах останньої відбувся ідеологічний злам поглядів від марксизму до українського самостійника. Після розпаду імперії Габсбургів і поразки національно-визвольних змагань 1917–1920 рр. А. Жук більшу частину життя провів у Відні. Від-